הֵם לְבוּשִׁים יְכוֹלִין לְהַנִּיחַ שָׁם תְּפִלִּין לְכַתְּחִלָּה, וּבַבַּיִת הָאֻמָּצָעִי שֶׁמִּקְצָת בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים שָׁם לְבוּשִׁים (ה) וּמִקְצָתָן עֲרֻמִּים אֵינוֹ יָכוֹל לְהַנִּיחָם לְכַתְּחִלָּה, וְאִם הָיוּ בְּרֹאשׁוֹ אֵינוֹ צָרִיךְ לְחָלְצָן, (ו) וּבַבַּיִת הַפְּנִימִי שֶׁכָּל הָעוֹמְדִים שָׁם עֲרֻמִּים אֲפִלּוּ הָיוּ בְּרֹאשׁוֹ צָרִיךְ לְחָלְצָן:

# הֲלָכוֹת בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר וּשְׁאָר בְּרָכוֹת

## מוֹ דִּינֵי בִּרְכַּת הַשַּׁחַר. וּבוֹ ט׳ סְעִיפִים:

א (א) אקְשֵׁיעוֹר (ב) מִשְׁנָתוֹ (ג) יֹאמַר אֱלֹהַי (ד) [א] נְשָׁמָה. כְּשֶׁיִּשְׁמַע קוֹל הַתַּרְנְגוֹל יְבָרֵךְ הַנּוֹתֵן (ד) לַשֶּׂכְוִי א בְּרָכוֹת ס׳ (ע״ב).
בִּינָה. (ג) [ב] כְּשֶׁלּוֹבֵשׁ יְבָרֵךְ (ה) מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים. כְּשֶׁיְּנִיחַ יָדָיו (ו) עַל (ג) [ג] עֵינָיו יְבָרֵךְ פּוֹקֵחַ עִוְרִים. כְּשֶׁיִּשַּׁב יְבָרֵךְ מַתִּיר אֲסוּרִים. כְּשֶׁזּוֹקֵף יְבָרֵךְ זוֹקֵף כְּפוּפִים. כְּשֶׁיְּנִיחַ רַגְלָיו בָּאָרֶץ יְבָרֵךְ רוֹקַע הָאָרֶץ עַל

### בְּאֵר הַיטֵב

מַתִּיר כְּשֶׁאֵין שָׁם אָדָם, דְּדַוְקָא בְּפוֹרֵחַ הַחַמִּירוּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אָדָם מִשּׁוּם זֶהַמָּא דִּאִית בֵּיהּ אֲבָל לֹא בְּמִקְוֶה עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן סִימָן פ״ד סָעִיף קָטָן א׳:

א (ב) נְשָׁמָה. אִם בָּרַךְ בְּרוּךְ מְחַיֵּה מֵתִים בְּמָקוֹם אֱלֹהֵי נְשָׁמָה, יָצָא. פְּרִי חָדָשׁ: (ב) כְּשֶׁיִּלְבּוֹשׁ. לְאוֹ דַּוְקָא שֶׁיִּשַּׁן עָרֹם, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁלּוֹבֵשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁעָלָיו, מְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ. פְּרִי חָדָשׁ: (ג) עֵינָיו. פֵּרוּשׁ עַל יְדֵי מַפָּה, דְּאָסוּר לְהַנִּיחַ יָדָיו עַל עֵינָיו קֹדֶם נְטִילָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן ד׳ (ס״ג):

### שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א (א) נְשָׁמָה. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְהִפְרִי חָדָשׁ הֵבִיא רְאָיָה לָזֶה מִלָּשׁוֹן הַיְרוּשַׁלְמִי (פ״ד ה״ב). וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ר׳ (ס״ז) מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַב הַמַּגֵּן אַבְרָהָם בְּרֵישׁ הַסִּימָן, לָדַם בּוֹאוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת יֹאמַר ׳נִשְׁמָה׳ וְאַחַר כָּךְ ׳אֱלֹהַי נְשָׁמָה׳ (עלה השמ״ה ס״ג) נִרְאֶה שֶׁיֹּאמַר תְּחִלָּה ׳בְּבֵית אֱלֹהִים׳ כו׳, ׳רְבּוֹנִי יֹאמַר׳ כו׳, וְכֵיוָן שֶׁיִּרְגַּע עַצְמוֹ בְּהַכָּנָסוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת מֵרֹב פְּחִידָה, וְיִתְמַהְמֵהַ וְיִשְׁהֶה מְעַט שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בְּקַלּוּת רֹאשׁ, וְקֹדֶם שֶׁיִּכָּנֵס יֹאמַר ׳אֱלֹהַי׳ כו׳ וְאַחַר כָּךְ יִכָּנֵס, וְכֵיוָן שֶׁלֹּא יֹאמַר כְּלָל ׳בְּבֵית אֱלֹהִים׳, רַק שֶׁיִּכָּנֵס בּוֹ בְּמַבְאָר שָׁם, וְכֵן מִשְׁמַע שָׁם יֵשׁ לְפָרֵשׁ שֶׁלֹּא יֹאמַר כְּלָל ׳בְּבֵית אֱלֹהִים׳, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הַלָּכָה שָׁם. וְכֵן מִשְׁמַע קְצָת מִלְּשׁוֹן שֶׁהֵבִיא בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר (מִשְׁנֵי סִי׳ א). אַךְ בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים (מסכת הזהירות סי׳ א) כָּתַב שֶׁיֹּאמַר אוֹתוֹ וְאַחַר כָּךְ יֹאמַר ׳אֱלֹהַי נְשָׁמָה׳. וְגַם בְּנֹתֵיב הַחַיִּים כָּתַב לְהַנִּיחַ בְּתְּחִלָּה אַבְרָהָם, לָדַם בּוֹאוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת יֹאמַר ׳בְּבֵית׳ כו׳, וּבְכֵן יֹאמַר ׳רְבּוֹנִי יֹאמַר׳ כו׳. אַךְ בָּאֳמֶת בְּפִרְי עֵץ חַיִּים מְבֹאָר שֶׁצָּרִיךְ לוֹמַר לָדַם שֶׁיִּכָּנֵס, וְאַחַר שֶׁיֹּאמַר הַפְּסוּק יִכָּנֵס, וְכֵן כָּתַב בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים, וְכֵן הוּא בְּזֹהַר (בְּרֵאשִׁית) (הקדמה יא ע״א), וּבְרַיְקָרָא (ח ע״ב), לֹא לְבָצְעִי לְבַד נָשׁ לְאַשְׁלָא לְבֵי כְּנִישְׁתָּא אֶלָּא אִי אִמְלִיךְ בְּקְרֵיתָא כו׳, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּשֶׁלְמֵי צִבּוּר שֶׁהֵבִיא לְשׁוֹן מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים וִיטָאל׳: וְאַחַר שֶׁאִמְרוּ פְּסוּק זֶה בְּתוֹךְ בֵּית הַכְּנֶסֶת, אָז תִּכָּנֵס אַחַר כָּךְ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וְלֹא תֹּאמַר פְּסוּק זֶה אַחַר שֶׁנִּכְנַסְתָּ, כִּי שְׁעַת הוֹא בֵּיד הַנּוֹהֲגִין כֵּן. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ: [ב] כְּשֶׁיִּלְבּוֹשׁ. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן רכ״ג (ס״ד), בְּלוֹבֵשׁ בֶּגֶד חָדָשׁ יֹאמַר מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים. וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה שָׁם (סק״ז), אַף שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ שֶׁהֶחֱרִית חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ כְּשֶׁלּוֹבֵשׁ, אַךְ אִם לָבְשׁוֹ שַׁחֲרִית נִפְטַר בִּבְרָכָה זוֹ, עַיֵּן שָׁם. וְנִרְאֶה לְפִי מָה שֶׁכָּתַב בְּבֵאוּר הַגֵּר״א (שם ס״ק יג) בְּשֵׁם הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת (ח״א סי׳ ה) הַקּוֹנֶה כּוֹבַע יְרֻקּ יִשְׂרָאֵל וּבְאַבְנְטוֹ אוֹתָן יִשְׂרָאֵל, וְהַמְּנוּחוֹת (שם) כָּתַב עַל זֶה שֶׁיֹּאמַר בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת, יֵשׁ לְפַרְפֵּרֵק בְּמַשְׁמַע שֶׁבְּלֹא שַׁחֲרִית וְיֵכֵן לְפָרָם בְּאֶמְצִיתָ בְּרָכוֹת אֵלּוּ, וְעַדַיִן מִלּוֹמַר בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת: [ג] עֵינָיו. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה (סק״ג) בְּשֵׁם הַפְּרִישָׁה (סק״ה) שֶׁכָּתַב דְּהֵינוּ בְּעוֹד שֶׁעֵינָיו סְגוּרִים אוֹ שֶׁחָפֵץ בְּשֵׁנָה, דֶּרֶךְ לְמַשְׁמֵשׁ עַל גַּבֵּי עוֹר הָעַיִן, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מַעֲבִיר חֻכְלֵי שֵׁנָה מֵעֵינָיו. עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּאֵלִיָּה רַבָּה (שם) דְּמִשְׁמַע שֶׁפְּקַר לַעֲשׂוֹת זֶה בְּיָדוֹ מִפֶּשׁ. וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ד׳ בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ג) בְּשֵׁם מוֹר וּקְצִיעָה דְּמִבַּחוּץ שְׁרִי. וְהוּא הַשִּׁיב עַל זֶה מִדִּבְרֵי הָאַחֲרוֹנִים נֵאוֹן, וְכָתַב שֶׁכֵּן מִשְׁמַע בְּזֹהַר וַיַּשְׁלֵח (קסט ע״ב) וּבְאַלְפְסִי מוּבְאָ אִסּוּר, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן (רמ״ט) (ר״ט) בְּמַגֵּן אַבְרָהָם שָׁם (סק״ה) דְּאַפְלּוּ מִבַּחוּץ אָסוּר,

### מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ה) וּמִקְצָתָן עֲרֻמִּים. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּאִם עַתָּה אֵין שָׁם אָדָם עָרֹם (ו) מֻתָּר לְהָנִיחַ בּוֹ תְּפִלִּין וּלְבָרֵךְ, (ג) [א] וְיֵשׁ אוֹסְרִין כֵּיוָן דְּהַמָּקוֹם מְיֻחָד לָזֶה דֵּין מָרְחָץ עָלָיו בְּמִקְצָתוֹ. וּבֵית הַטְּבִילָה מַשְׁמַע בְּטֵ״ז סִימָן פ״ד (סק״ב) דְּדִין בַּיִת אֶמְצָעִי יֵשׁ לוֹ לְכָל דָּבָר, וְרַק בִּרְכַּת הַטְּבִילָה מֻתָּר לְבָרֵךְ בָּהּ עַיֵּן שָׁם טַעֲמוֹ, וּמַהַמְּגַן אַבְרָהָם בְּסִימָן זֶה (סק״ב) מַשְׁמַע דְּכאֵין בָּהּ אָדָם עָרֹם [ב] מֻתָּר לְהָנִיחַ בָּהּ תְּפִלִּין וּלְבָרֵךְ, דְּדַוְקָא בְּמָרְחָץ הָחֲמִירוּ אַף עַל פִּי שֶׁאֵין שָׁם אָדָם, מִשּׁוּם שֶׁזֵּהֲמָתוֹ רַבָּה מֵהָבֶל הַחַמִּין שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּמִקְוֶה [וְאִם שׁוֹתְכִין בָּהּ גַּם כֵּן חַמִּין (ז) יֵשׁ לְעַיֵּן], אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם אָדָם עָרֹם אָסוּר לְכַנֵּס בָּהּ בִּתְפִלִּין וְכִתְבֵי הַקֹּדֶשׁ דְּאָסוּר לַעֲמֹד לִפְנֵי הַשֵּׁם עָרֹם, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן פ״ד בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק״ד) בְּעַיְנִין זֶה: (ו) וּבְבֵית הַפְּנִימִי. בָּזֶה (ה) לְכָל־לַי עָלְמָא אֲפִלּוּ אֵין שָׁם אָדָם עָרֹם (ו), דִּנְפִישָׁא זֲהֲמֵיהּ וּכְבֵית הַכִּפֵּא דְּמֵיָא: [ג] לְדָם בּוֹאוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, בְּעוֹד שֶׁהוּא בְּהַחֲצַר בֵּית הַכְּנֶסֶת יֹאמַר ׳בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ׳. וְיִרְגַּישׁ וְיִרְגַּע עַצְמוֹ בְּהִכָּנְסוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת מַרֹב פַּחְדוֹ, וַיַּמְתִּין וְיִשְׁהֶה מְעַט וְיֹאמַר ׳וַאֲנִי בְּרֹב חַסְדְּךָ אָבֹא בֵיתֶךָ אֶשְׁתַּחֲוֶה אֶל הֵיכַל קָדְשְׁךָ בְּיִרְאָתֶךָ׳ וְאַחַר כָּךְ יִכָּנֵס [שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״א) בְּשֵׁם פְּרִי עֵץ חַיִּים]:

א (א) שֶׁיִּשַּׁיעוֹר וכו׳. כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלּוּ הוּא מִשּׁוּם (ד) דְּאָסוּר לוֹ לְאָדָם לֵהָנוֹת מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי בְּרָכָה, וְכָל הַנֶּהֱנֶה מִן הָעוֹלָם הַזֶּה בְּלִי בְּרָכָה כְּאִלּוּ מָעַל, דִּרְמוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי, כְּתִיב (תהלים כד א) ׳לַה׳ הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ׳ וּכְתִיב (שם קטו טז) ׳וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם׳, וְתַרְצוּ לֹא קַשְׁיָא, כָּאן קֹדֶם בְּרָכָה כָּאן לְאַחַר בְּרָכָה, רְצוֹנוֹ לוֹמַר קֹדֶם בְּרָכָה הִיא לַה׳ וַאֲסוּרִים לְךָ לְהִקָּדֵשׁ שֶׁהוּא לַה׳, וְאַחַר הַבְּרָכָה הַתֵּר הַכֹּל לִבְנֵי אָדָם, וְאִם כֵּן פֵּירוּשׁ שֶׁקֹּדֶם הַבְּרָכָה הִיא לַה׳ הַכֹּל קֹדֶשׁ לַה׳, וְיֵשׁ בָּהּ מְעִילָה אִם נֶהֱנָה מִמֶּנּוּ כְּמוֹ בִּתְרוּמָה שֶׁהִיא קֹדֶשׁ, לְפִיכָךְ תִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּרָכָה עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר מֵהַנֶּהֱנֶת הָעוֹלָם שֶׁהָאָדָם נֶהֱנֶה מִמֶּנּוּ: (ב) מִשְׁנָתוֹ. רְצוֹנוֹ לוֹמַר דַּוְקָא (ג) סוֹף שְׁנָתוֹ, וְלֹא כָּל זְמַן שֶׁיִּקִּיץ בְּאֵיזֶה שָׁעָה שֶׁתִּהְיֶה: (ג) יֹאמַר אֱלֹהַי נְשָׁמָה. צָרִיךְ (ג) לְהַפְסִיק מְעַט בֵּין אֱלֹהַי לִנְשָׁמָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה נִשְׁמַע שֶׁהַנְּשָׁמָה הִיא אֱלֹהֵינוּ חַס וְשָׁלוֹם. וְדֵינֵי בִּרְכַּת אֱלֹהַי נְשָׁמָה עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ו׳ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן י״ב: (ד) לַשֶּׂכְוִי. הַלֵּב (ד) נִקְרָא שֶׂכְוִי בְּלְשׁוֹן הַמִּקְרָא, דִּכְתִיב (איוב לח לו) ׳אוֹ מִי נָתַן לַשֶּׂכְוִי בִינָה׳, וְעַל יְדֵי הַבִּינָה אָדָם מַכִּיר בֵּין יוֹם וּבֵין לַיְלָה, וּמִפְּנֵי שֶׁהַתַּרְנְגוֹל מֵבִין גַּם כֵּן זֶה, וְגַם (ה) יֵשׁ בִּשְׁמִיעָתוֹ לְאָדָם הֲנָאָה שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהוּא קָרוֹב לַיּוֹם, וּבְעַרְבֵי קוֹרִין לְתַרְנְגוֹל שָׂכְוִי, לְהָכִי תִּקְּנוּ בְּרָכָה זוֹ בִּשְׁמִיעַת קוֹל הַתַּרְנְגוֹל. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסָעִיף ח׳: (ה) מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים. לְאוֹ דַּוְקָא שֶׁיִּשַּׁן עָרֹם. (ו) מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים. לְאוֹ דַּוְקָא שֶׁיִּשַּׁן עָרֹם, אֶלָּא כֵּיוָן שֶׁאָדָם לוֹבֵשׁ מַלְבּוּשׁ הָעֶלְיוֹן שֶׁעָלָיו, מְבָרֵךְ בְּרָכָה זוֹ: (ו) עַל עֵינָיו. פֵּרוּשׁ עַל יְדֵי (ז) הֶחְלּוּק, דְּאָסוּר לְהַנִּיחַ יָדָיו עַל עֵינָיו קֹדֶם הַנְּטִילָה כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב סִימָן ד׳ (ס״ג):

(ג) מִבֵּית יוֹסֵף (ד״ה מרחץ, ע״ש) וְאֵלִיָּה רַבָּה (סק״א) לְקַמָּן בְּסִימָן פ״ד: (ג) בָּ״ח (סי׳ פד ס״א) וְעוֹלַת תָּמִיד (סי׳ פד סק״ב) וּפְרִישָׁה (סק״ב): (ד) פְּרִי מְגַדִּים (א״א סק״ב): (ה) פ״ד (ס״א): (ו) מָגֵן אַבְרָהָם שָׁם (סק״א): א (ז) טוּר: (ב) כָּפָּ״ח מִשְׁנָה (תפילה פ״ז ה״ג): (ג) עֲטֶרֶת זְקֵנִים (ס״ט סי׳ כג): (ד) רא״ש (פ״ט סי׳ כג): (ה) לְבוּשׁ (ס״ב): (ו) פְּרִי חָדָשׁ: (ז) אַחֲרוֹנִים:

---

לוֹמַר פְּסוּק ׳וַאֲנִי בְּרוֹב חַסְדְּךָ׳ קוֹדֶם בּוֹאוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, וּבְכָנְסוֹ יֹאמַר ׳בְּבֵית אֱלֹהִים נְהַלֵּךְ בְּרָגֶשׁ׳. וְיִקְבַּל עָלָיו מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל ׳וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ׳ קוֹדֶם תְּפִלָּה [וּבְסִידּוּר כָּתַב: נְכוֹן לוֹמַר קוֹדֶם הַתְּפִלָּה: הֲרֵינִי מְקַבֵּל עָלַי מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁל וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ]. וְיֵשׁ מִי שֶׁקִּבְּלָה בֵּידוֹ לוֹמַר פָּרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁיּוֹצֵא מִבֵּיתוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת.

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** וְכֵן פָּסַק בְּשו״ע הָרַב (ס״ג). **ב]** וּבְשו״ע הָרַב (שם) כָּתַב: בְּבֵית הַטְּבִילָה אַף עַל פִּי שֶׁעוֹמְדִים בּוֹ עֲרוֹמִים כֵּיוָן שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ בְּצִנְעָה אֵין בּוֹ זִהוּמָא וּמוּתָּר לְכַנֵּס בּוֹ בְּתִפִּילִין כְּשֶׁאֵין שָׁם אָדָם עָרוֹם וְלֹא מִבְּרָכִין בְּרָכַת הַטְּבִילָה בְּמָקוֹם עוֹמְדִים עֲרוֹמִים. וְרָאוּי לְכָל אָדָם שֶׁיִּרְאַת אֱלֹהִים עַל פִּי שְׁלֹמְעָלָה מֵהַמִּים עוֹמְדִים שָׁם עֲרוֹמִים. וְרָאוּי לְהַזְהִיר עַל זֶה מִדִּבְרֵי מ״ש בְּדִבְרֵי בְּתַהֲלָה לְדָוִד (סק״א). **ג]** וּבְשו״ע הָרַב (סי״א) כָּתַב שֶׁעַל פִּי הַסּוֹד יֵשׁ

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הַמָּיִם. א]כְּשֶׁנּוֹעַל מְנַעֲלָיו יְבָרֵךְ שֶׁעָשָׂה לִי כָּל צָרְכִּי. כְּשֶׁהוֹלֵךְ יְבָרֵךְ (ד) (ז) הַמֵּכִין מִצְעֲדֵי גָבֶר. ב]כְּשֶׁחוֹגֵר חֲגוֹרוֹ יְבָרֵךְ אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל בִּגְבוּרָה, הַגָּה: אוֹ לוֹבֵשׁ (ח) הָאַבְנֵט הַמַּפְסִיק בֵּין לִבּוֹ לָעֶרְוָה (בית יוסף (ד"ה וכ) בשם הראב"ד). כְּשֶׁמְּשַׁמֵּשׁ כּוֹבַע אוֹ מִצְנֶפֶת בְּרֹאשׁוֹ יְבָרֵךְ (ט) עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל בְּתִפְאָרָה. כְּשֶׁיִּטֹּל יָדָיו יְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדָיִם. כְּשֶׁיְּרַחֵץ פָּנָיו יְבָרֵךְ הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה מֵעֵינָי וְכוּ' (י) וִיהִי רָצוֹן וְכוּ' עַד בָּרוּךְ אַתָּה ה' גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל. אֵין לַעֲנוֹת אָמֵן אַחַר הַמַּעֲבִיר שֵׁנָה מֵעֵינָי, עַד שֶׁיַּחְתֹּם הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, שֶׁהַכֹּל בְּרָכָה אַחַת הִיא: ב ג]עַכְשָׁו מִפְּנֵי שֶׁאֵין הַיָּדַיִם נְקִיּוֹת, וְגַם מִפְּנֵי עַמֵּי הָאֲרָצוֹת שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים אוֹתָם, (יא) ג]נֶהֱגוּ לְסַדְּרָם בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, (יב) וְעוֹנִין אָמֵן אַחֲרֵיהֶם וְיוֹצְאִים (ה) (ה] (יג) יְדֵי חוֹבָתָן: ג ד]חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם מֵאָה (ו) (יד) בְּרָכוֹת לְפָחוֹת: ד ה]צָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּכָל יוֹם (טו) שֶׁלֹּא עָשַׂנִי (טז) עוֹבֵד כּוֹכָבִים, (יז) שֶׁלֹּא עָשַׂנִי עֶבֶד, שֶׁלֹּא עָשַׂנִי (ו) (ז] אִשָּׁה. הַגָּה: וַאֲפִלּוּ גֵּר (כּוּתִים) (יח) יָכוֹל (ח) לְבָרֵךְ כֵּן (דברי עצמו), אֲבָל

## שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

אִם הִמְבָּרֵךְ בִּרְכַּת הַשַּׁחַר הִגִּיעַ לְפוֹסֵחַ עִוְרִים שָׂנֵאתָ וְאָמַר מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים וְחָזַר תּוֹךְ כְּדֵי דִּבּוּר, צָרִיךְ עַיֵּן אִם יָצָא יְדֵי פּוֹסֵחַ עִוְרִים, אֲבָל אִם נִתְכַּוֵּן לְמַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים יָצָא מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים. וּכְשׁוֹ"ת פָּנִים מְאִירוֹת חֵלֶק א' סִימָן נ"ח תָּמֵהּ בָּזֶה, שֶׁהֲרֵי הוּא הַדִּין שֶׁמִּבְּאֵר בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם (ס"ב) בְּלֻבָּשׁ כּוֹס שֵׁכָר כו' שֶׁיָּצָא, וְלָכֵן הַגִּיהַּ צָרִיךְ עַיֵּן אִם יָצָא יְדֵי מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים. וְעַיֵּן שָׁם בְּיַד אֶפְרַיִם שֶׁאֵין צָרִיךְ לְהַגִּיהַּ, וְהַדְּבָרִים כִּכְתָבָם. דְּמִסְּפֵקָא לֵיהּ בְּהָא כֵּיוָן דְּכָאֶמֶת חַייְבָא רַמֵּי עָלַיְיהוּ לוֹמַר מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים, אֵין לַחֲשֹׁב מַהּ שֶׁאָמַר מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים כְּמַאן דְּלֵיתֵיהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן שָׁם דְּכַהֲנֵי גַּוְנָא אֵין לוֹ שִׁיכּוּת לְכָאן וְחָשִׁיב כְּמַאן דְּלֵיתֵיהּ. וּלְפִי זֶה מַה שֶּׁכָּתַב נִתְכַּוֵּן לְמַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים הַיְינוּ גַּם כֵּן שֶׁשָּׁעָה וְאָמַר פּוֹסֵחַ עִוְרִים וְחָזַר וְאָמַר מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים, בָּזֶה יָצָא, דְּמַה שֶּׁאָמַר בְּאֶמְצַע פּוֹסֵחַ עִוְרִים כְּמַאן דְּלֵיתֵיהּ, כֵּיוָן שֶׁכְּבָר בֵּרַךְ פּוֹסֵחַ עִוְרִים. וְעַיֵּן שָׁם וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם בְּשֵׁם דִּגּוּל מַרְבָּבָה: ב [ה] יְדֵי חוֹבָתָן. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב וְעַיֵּן סוֹף סִימָן ו' (ס"ד) לְעִנְיַן שְׁחוֹרְרִין חְלִילָה בְּעֲנִיַּת אֶמֶן, שֶׁיֵּשׁ מַחְלֹקֶת בֵּין הַפּוֹסְקִים בָּזֶה, וְשָׁם (סק"ו) הֲבֵאתִי דִּבְרֵי הָרַמַ"ע בְּתְשׁוּבָה (סי' קט), וְדַעְבִיד כְּמַ עֲבִיד כוּ' עַיֵּן שָׁם: ד [ז] אִשָּׁה. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וּלְשֶׁלְמֵי צִבּוּר (דיני ברכת שלא עשני גוי) הֲבִיא דַּעַת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁהִסְכִּימוּ לְהַשַּׁ"ז, וְהָכִי נָקִטִינַן, עַיֵּן שָׁם:

## בְּאֵר הַיֵּטֵב

(ז) הַמֵּכִין. ב]וּבְאַגָּדָה (מ) כָּתוּב אֲשֶׁר הֵכִין: (ח) הָאַבְנֵט. אַבְנֵט דְּהָכָא הוּא מִכְנָסַיִם, וְכֵן הָאַבְנֵט שֶׁהִזְכִּיר הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ בְּרִישׁ סִימָן צ"א (ס"ב), דְּאַף עַל גַּב דִּכְלְשׁוֹן תּוֹרָה פָּרוּשׁ אַבְנֵט הוּא הַחֲגוֹרָה, כְּדִכְתִיב (ויקרא טז ד) וּבְאַבְנֵט בַּד יַחְגֹּר, מִכָּל מָקוֹם בִּלְשׁוֹן חֲכָמִים לְפָעָמִים קוֹרְאִין הַמִּכְנָסַיִם אַבְנֵט, וּלְכָךְ נָקַט לְשׁוֹן לוֹבֵשׁ וְלֹא חוֹגֵר [מַשָּׂה יְהוּדָה (סק"ד)]: (ט) עוֹטֵר יִשְׂרָאֵל. הִזְכִּיר (מ) יִשְׂרָאֵל בִּבְרָכָה זוֹ וְכֵן בְּאוֹזֵר יִשְׂרָאֵל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאֲחֵרוֹת, הַטַּעַם, שֶׁהַשְּׁאָר הוּא לַהֲנָאַת הָעוֹלָם שֶׁהַכֹּל שָׁוִין בָּהֶן, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֵלּוּ שְׁנַיִם הֵם בְּיִשְׂרָאֵל לְחוּד, מְשׁוּם צְנִיעוּת, דַּחֲגוֹרָה הוּא מְשׁוּם שֶׁלֹּא יְהֵא לִבּוֹ רוֹאֶה אֶת הָעֶרְוָה, וְכוֹבַע הִיא מְשׁוּם צְנִיעוּת, כִּדְאִיתָא בְּשַׁבָּת דַּף קנ"ו (ע"ב) כְּפִי רְאֵשְׁךָ מִפְּנֵי אִימָתָא דְּמָרָךְ: (י) וִיהִי רָצוֹן וְכוּ'. שֶׁתַּרְגִּילֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ לְשׁוֹן רַבִּים [אֲחֵרוֹנִים]: ב (יא) נָהֲגוּ לְסַדְּרָם. וְאִם מָתַר גַּם לְהַמְתִּין בְּבִרְכַּת נְטִילַת יָדַיִם לְסַדְּרָהּ בְּבֵית הַכְּנֶסֶת, עַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן ו' (ס"ב) (ובבה"ל) [וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה] שָׁם (ס"ק יא): (יב) וְעוֹנִין אָמֵן. וּכְדִיעֲבַד (י) אֲפִלּוּ לֹא עָנוּ אָמֵן יוֹצְאִין יְדֵי הַבְּרָכָה וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן רי"ג (ס"ב), כֵּיוָן שֶׁנִּתְּנוּ לָצֵאת: (יג) יְדֵי חוֹבָתָן. וַאֲפִלּוּ לְבָקִי מוֹצִיא אִם מְכַוֵּן בִּבְרָכָתוֹ [אֲחֵרוֹנִים]. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסוֹף סִימָן ו' בְּמָגֵן אַבְרָהָם (סק"י) שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הַלְּבוּשׁ (סק"ד) לְהַחְמִיר בִּבְרָכַת הַשַּׁחַר שֶׁאֵינוֹ מוֹצִיא בְּפָחוֹת מֵעֲשָׂרָה. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן נ"ט סָעִיף ד' בְּבָאוּר הֲלָכָה (ד"ה בפחות) מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ אוֹדוֹת זֶה. וּבְזִמְנֵנוּ הַמְּנָהָג שֶׁכָּל אֶחָד מְבָרֵךְ בְּפָנֵי עַצְמוֹ, וְאֵין הַשְּׁלִיחַ צִבּוּר מוֹצִיא שׁוּם אָדָם [עוֹלַת תָּמִיד בְּסִימָן ו' (סק"א)]: ג (יד) בְּרָכוֹת. הַטַּעַם, (יל) לְפִי שָׁהָיוּ מֵתִים בְּכָל יוֹם מֵאָה נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, תִּקֵּן דָּוִד עַל זֶה לְבָרֵךְ מֵאָה בְּרָכוֹת בְּכָל יוֹם. וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, קָצַת פּוֹסְקִים כְּתְבוּ דְּיֵשׁ חֶדֶר אוֹ בְּשָׁמִים וּמַשָּׂאָה לְשָׂעָה יְרֵיחַ וִיבָרֵךְ, אַךְ אִי אִפְשָׁא לְבָרֵךְ כָּל פַּעַם אִם לֹא בְּהָסֵחַ הַדַּעַת. וּקְצָת פּוֹסְקִים כָּתְבוּ דְּאֵינוֹ נָכוֹן לְהָרֵיחַ רֵיחַ טוֹב בְּיוֹם שֶׁצּוֹתָה תּוֹרָה עִנּוּת אֶדֶם נַפְשׁוֹ. עַל כֵּן יֹותֵר טוֹב לְסָמְךְ עַל הַפּוֹסְקִים דַּעֲנִיַּת אֶמֶן דַּחֲזָרַת הַשַּׁ"ץ צִבּוּר עֲנִיַּת אֶמֶן אַחַר הָעוֹלִים בְּתוֹרָה וּבַהַפְטָרָה בְּכָלָל לְהַשְׁלִים מֵאָה בְּרָכוֹת, וְאִז לֹא יִצְטָרֵךְ לִקַּח בְּשָׂמִים אוֹ הֶדֶס לְהָרִיחַ בָּהֶם, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ח) וּבְהָרַ"ח מִטְּעָמִי (המב"ט) חֵלֶק א' סִימָן (קי"ד) [ק"ז]: ד (ו) אִשָּׁה. בְּבֵ"ח (ס"ח) מְשַׁמֵּע דִּלְפִי מַה שֶּׁכָּתוּב בְּסָעִיף ה' גַּבֵּי מַתִּיר אֲסוּרִים וְכוּ', הוּא הַדִּין הָכָא אִם בֵּרַךְ שֶׁלֹּא עָשַׂנִי אִשָּׁה בְּרֹאשׁוֹנָה לֹא יְבָרֵךְ שׁוּב עַל עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְעָבֶד, עַיֵּן שָׁם. וְטַ"ז (סק"ו) כָּתַב דִּלְא דְּמֵי לְהַדְּדֵי, עַיֵּן שָׁם: (ז) לְבָרֵךְ. פָּרוּשׁ שֶׁיֹּאמַר שֶׁעָשַׂנִי גֵּר, דִּמְקַרֵי עֲשִׂיָּה, כְּדִכְתִיב (בראשית יב ה) וְאֶת

עורים ומלביש ערומים). ובסידור כתב סדר הברכות. על נטילת ידים, אשר יצר, אלהי נשמה, הנותן לשכוי, פוקח עורים, מתיר אסורים, זוקף כפופים, מלביש ערומים, הנותן ליעף, רוקע הארץ, המכין, שעשה לי, אוזר ישראל, עוטר ישראל, שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, שלא עשני אשה, המעביר שינה, ברכת התורה. ובאופן זה יוצא סדר הגמרא והשו"ע וגם על פי האריז"ל. ד] בשו"ע הרב (ס"א) הביא במנין המאה ברכות את ברכות אלו, אמנם בסידור הובא לברך רק ברכה אחת על תפילין של יד ושל ראש, וכן לא הזכיר את ברכת יראו עינינו. ה] וכן הוא בשו"ע הרב (ס"ה).

## שַׁעַר הַצִּיּוּן

בְּבִרְכַּת זוֹקֵף כְּפוּפִים וְכָל שֶׁכֵּן בָּזֶה. וְכֵן הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"ט) לֹא הִסְכִּים לִפְרֹשׁ הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם), וְכֵן הַשַּׁ"ז (סק"ו) חוֹלֵק עַל שִׁיטָה זוֹ. וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי רַבִּי עֲקִיבָא אֵיגֶר שֶׁחוֹלֵק גַּם כֵּן עַל הַמָּגֵן אַבְרָהָם:

(מ) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ג): (מ) אַחֲרוֹנִים: ב (י) פְּרִי חָדָשׁ: ג (יל) טור בְּשֵׁם רַב נְטרונאי: (יכ) אַחֲרוֹנִים: ד (יג) בַּ"ח (ס"ז), וְעַיֵּן ט"ז (סק"ו): (יד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק"ט) תּוֹסִיב"ה אָדָם (ח"א כלל ח ס"ב): (מו) רַשַּׁ"ל (שו"ת סי' סד) וּבַ"ח (ס"ח), גַּם

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** כתב בסידור הרב שבתשעה באב וביום הכפורים אין אומרים ברכת שעשה לי כל צרכי. **ב]** וכן בשו"ע הרב (ס"ב) כתב לברך המכין וכו' ויש נוהגין לברך אשר הכין. ובסידור כתב 'המכין מצעדי גבר'. **ג]** בשו"ע הרב (ס"ה) כתב: כשמסדרין אותן בבית הכנסת יש לסדרן כסדר שמתחייבין בהן כל מקום ומקום לפי מנהגו כגון במקומות שאין הולכין יחף כלל ונועלים מנעלים תחלה ואח"כ הולכין מברך תחלה העושה לי כל צרכי ואח"כ המכין מצעדי גבר ובמקומות שהולכין קצת יחף בתוך הבית ואח"כ נועלין כשיוצאין לשוק מברכין המכין מצעדי גבר תחלה (וכן לענין פוקח

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah